

CONFESSIO

Izpoved svetega Patrika

ego PATRICIUS

Kdo je bil sveti Patrik?

Sveti Patrik je bil rojen v 5. stoletju v Britaniji, ki je bila takrat del rimskega cesarstva. Natančnega kraja njegovega rojstva ne poznamo, nekatere tradicije pa ga povezujejo z obmorsko vasjo Ravenglass v severozahodni Angliji. V *Izpovedi* zapiše, da je njegovo ime Patricius. To je latinsko ime, ki je imelo tudi keltsko različico, ta se je glasila *Padric* ali *Padhraig*. Patrikov materni jezik je bil eden izmed otoških oz. britanskih keltskih jezikov, kar je tudi razlog, da v prevodu ter komentarju dosledno uporablja ime Patrik in ne Patricij, kot bi bila sicer po konvenciji najbolj pravilna različica prevajanja latinskega imena.

Patrikova družina je bila precej uveljavljena;¹ njegov oče je bil diakon, njegov ded pa duhovnik. Kljub religioznemu ozračju, v katerem je Patrik odraščal, pa nam sam na več mestih v *Izpovedi* prizna, da ga kot otroka vera ni pritegnila. To se je spremenilo šele, ko so ga pri šestnajstih zajeli pirati ter ga odpeljali na Irsko, kjer je po lastnih besedah kot suženj šest let pasel drobnico območnega poglavarja. To obdobje suženjstva je bilo za Patrikov duhovni razvoj ključno: zopet je odkril vero ter se spreobrn timer.

Po šestih letih služenja se je po božjem navdihu odločil za pobeg ter se po številnih prigodah vrnil v svoj rodni kraj. Doma se je posvečal študiju krščanske vere, dokler

¹ Morda bi bilo smiselno to povezati s starorimskim družbenim nazivom *patricius*, ki so ga posedovali veljaki. To bi zahtevalo širšo raziskavo Patrikove rodbine, vendar to ni bistveno za pričujočo knjigo.

ni nekoč v videnju prejel vabila, naj gre misijonarit na Irsko. Tam se je začelo njegovo misijonarsko delo, ki ga je vpisalo med svetnike.

O svojem delovanju na Irskem Patrik v *Izpovedi* zapiše malo. Deloval je predvsem na severu, v današnji provinci Ulster (Severna Irska) in velja za prvega škofa Armagha. Z nemalo ponosa omenja stotine duhovnikov, ki jih je posvetil, ženske, ki so se po spreobrnitvi odločile za redovništvo, ter spreobrnjence med veljaki. V njegovem spisu najdemo tudi omembo krivih obtožb zoper njega, o katerih ne zvemo skoraj nič, moremo pa sklepati, da so ga obtožili zaradi denarnih stvari, saj na več mestih poudari, da za svoje delo ni nikdar zahteval plačila. Vse to in še več je Patrik izpričal v svoji *Izpovedi*, ki je pred vami.

Najbolj znana dela svetega Patrika so se nekaj stoletij po njegovi smrti poleg v življenjepisih ohranila tudi v ljudskem spominu. O Patriku kroži več legend; med drugim naj bi nekoč poskušal ljudem približati Sveto Trojico s pomočjo triperesne deteljice (danes prepoznavnega simbola Irske), iz Irske naj bi pregnal vse kače pa tudi oživiljal mrtve. Vse to so legende o Patriku, njihovih sledi pa v *Izpovedi* ni moč najti.

Dandanes večina strokovnjakov podpira tako imenovano »teorijo dveh Patrikov«, ki trdi, da se dobršen del izročila o svetem Patriku pravzaprav nanaša na osebo po imenu Paladij, ki ga je leta 413 papež Celestin I. poslal na Irsko za škofa tamkaj živečim kristjanom. Iz zapisov sodobnikov (zlasti Prosperja iz Akvitanije) lahko sklepamo, da Paladijeva naloga ni bila le širiti krščanstvo,

ampak tudi preprečiti širjenje herezije pelagianizma iz Britanije, kjer jo je Cerkev preganjala (pelagianisti so verjeli, da lahko človek razločuje med dobrim in slabim tudi brez božje pomoči, in s tem zmanjševali pomen izvirnega greha).

Paladij je deloval na vzhodu otoka (današnja provinca Leinster), od koder je bil sicer okoli leta 460 izgnan na današnjo Škotsko, Patrik pa je skorajda hkrati z njim deloval na severu (Ulster). Manjše skupnosti kristjanov so na Irskem nedvomno obstajale že pred prihodom Patrika, prav tako še zdaleč ni bil edini misijonar na otoku (poleg Paladija so oznanjali še Ciaran, Secundinus, Iserninus ...), bil pa je gotovo najpomembnejši in najbolj zaslužen za širjenje krščanske vere po tedanji Irski.

Čeprav se Patrik v svojem delu kar naprej označuje za »neukega« in »neznatnega«, nam njegova dediščina na današnjem Irskem potrjuje, da njegovo življenje in delo nikakor nista bila nepomembna. Danes je sveti Patrik zavetnik države Irske in ena izmed njenih najbolj prepoznavnih osebnosti. God svetega Patrika, 17. marca, je na Irskem zapovedan praznik; praznujejo ga širom sveta ne le Irci, temveč pripadniki vseh narodnosti in starosti. Seveda praznovanje samo ni osnovano na življenju ali delu svetega Patrika; Patrik je simbol, ki ponazarja celotno irsko kulturo.

Ni pretirano, če rečemo, da bi bila Irska danes precej drugačna dežela, če ne bi bilo Patrika. Doletela pa nas je sreča, da lahko ob branju *Izpovedi* o njegovem delovanju izvemo iz prve roke.

haec est confessio mea

Kaj je *confessio*?

Latinska beseda *confessio* prihaja iz glagola *confiteor*, 'priznam' ali 'pokažem, razjasnim'. Patrik nikakor ni prvi ali edini, ki je svojemu delu dal tak naslov – dobrih sto let pred njim nam je svoje življenje ter prestopke opisal sveti Avguštin v svojih *Confessiones*, Izpovedih, iz časa reformacije pa imamo veliko dokumentov, v katerih so zapisane protestantske krščanske veroizpovedi, denimo *Confessiones Helveticae*.

Besedo *confessio* lahko v krščanskem (kon)tekstu razumemo na tri načine: prvi je priznanje lastnih grehov, spoved – eden izmed zakramentov krščanskih cerkva; drugi je priznanje veličine Boga in njegovih del; tretji pa je izpoved vere, v krščanskem občestvu bolj znan kot *credo*, 'verujem', po prvi besedi obrazca v latinskem jeziku.

Kaj od tega je imel v mislih Patrik, ko je svojemu delu izbral naslov? Brez dvoma v besedilu opazimo prvine spovedi (poglavje 26, 27, 31 in 32) in četrto poglavje je formalizirana krščanska veroizpoved. Ko pogledamo besedilo v celoti, pa vidimo, da je v prvi vrsti namenjeno slavljenju Boga, priznanju njegove slave ter oznanjanju njegovih del. Patrik to večkrat jasno pove, prav tako lahko ta pomen razberemo iz zadnjih dveh poglavij, kjer je strnjena celotna *Confessio*.

Patrikovo besedilo, ki je pred vami, je torej bolj kot avtobiografijo smiselno razumeti kot podaljšek njegovega oznanjevanja. Čutil je poklicanost, da oznanja Gospoda. Temu je podredil vse svoje življenje, ki nam ga predstavi v *Izpovedi*. Na starost je spoznal, da mu prav pisana beseda omogoča, da tudi po svoji smrti božjo slavo širi še naprej, hkrati pa doseže več ljudi, tudi tiste, ki ko se rodili v dolгих stoletjih po Patrikovem življenju. Tudi mi smo Patrikovo ciljno občinstvo in njegova knjižica je uspešno preživela vsa dolga stoletja ter tudi v Slovenijo prišla v prevodu ter v tiskani obliki. Svojevrsten privilegij je, da se je besedilo iz tako zgodnje dobe ohranilo v celoti.

Confessio pa ni edino besedilo, ohranjeno neposredno od Patrika – poznamo še njegovo pismo skupini frankovskih vojakov pod poveljstvom nekega Korotika. Čeprav je to besedilo le kratek, miroljuben nagovor, nam osvetli nekaj dodatnih podrobnosti iz življenja tega velikega Kristusovega misijonarja. Med vire, ki pričajo o Patrikovem življenju, prištevamo še biografijo pisca po imenu Tírechán, ki je bil prav tako škof in nam je zapustil zgodbo o Patrikovem življenju v prvi osebi (očitno po zgledu *Izpovedi*), ter sestavek *Vita Sancti Patricii* – 'Življenje svetega Patrika', ki ga je spisal avtor s keltskim imenom Muirchú moccu Machtheni oziroma latinizirano Maccutinus. Oba kasnejša avtorja kot vir navajata prav *Izpoved*, zato to pristno Patrikovo delo ostaja glavni vir za raziskovanje njegovega življenja. Skupaj z *Izpovedjo* sta obe besedili ohranjeni v Armaški knjigi (Book of Armagh/Liber Ardmachanus), zbirki rokopis-

sov iz Irske iz 9. stoletja, ki je zato najpomembnejši ter najstarejši spomenik življenja ter dela prvotnega avtorja knjižice, ki jo držite v rokah.

Gašper Kvartič

posui te lumen

O iluminaciji

Beseda *illuminatio* je latinska in prihaja iz glagola *in-luminare*, 'razsvetliti, posvetiti'. Če govorimo o srednjeveških besedilih, pa je iluminacija »osvetljevanje« oziroma okraševanje rokopisov z miniaturnimi, poudarjenimi inicialkami (prvimi črkami v poglavju ali odstavku) ter različnimi geometrijskimi vzorci. Strokovnjaki si niso edini o datumu in kraju nastanka prvih iluminiranih rokopisov, vemo pa, da je praksa iluminiranja besedila doživela razcvet v zgodnjem srednjem veku, zlasti med na novo pokristjanjenimi »barbarskimi« ljudstvi. Kristjani dajemo božji besedi poseben pomen – navsezadnje je krščanstvo religija knjige, kar je nedvomno spodbudilo zgodnje pisarje, da so Biblijo prepisovali posebej pozorno ter tu in tam dodali kakšen okras. V drugi polovici prvega tisočletja že lahko govorimo o različnih slogih iluminacije: na celini sta karolinški ter za njim otonski slog razvila miniaturo, drobne barvne ilustracije, ki so spremljale besedilo. Večinoma je šlo za upodobitve evangelistov, le odlomke iz Stare zaveze so včasih pospremile risbe s pripovedno vrednostjo. Zanimiv predstavnik karolinškega sloga je Drogov zakramentarij, narejen posebej za sina Karla Velikega.

Na britanskem otočju pa se je skoraj sočasno s karolinškim razvil »otoški« slog. Zanj je značilno bogato, kompleksno in skorajda abstraktno okrasje. Umetniki-pisar-

ji so navdih iskali v različnih tradicijah; iz pozne keltske (latenske) umetnosti so prevzeli značilne spiralne oblike ter geometrijske vzorce, od germanskih plemen pa veselje do upodabljanja živali. Tridimenzionalnega prostora skorajda niso poznali, tudi človeške figure so upodabljali redko – veliko bolj so jih zanimali vzorci, teksture ter prepletanje neskončnih vozlov, ki bi jih danes prepoznali kot tipično keltske oziroma celo irske. Pojem inicialke se je v tej eksploziji ustvarjalnosti raztegnil do skrajnih meja. V Knjigi iz Kellsa (Irska), verjetno iz vidika iluminacije najpomembnejšem rokopisu svoje dobe, zasedata umetelno okrašeni prvi črki Kristusovega imena, Hi in Ro, celo stran.

Veščina iluminacije se je razvijala vse do renesanse in razcveta tiska, a iluminirani rokopisi v umetniški produkciji nikoli niso imeli pomembnejšega mesta kakor prav v zgodnjem srednjem veku. Sveti Patrik in njegovi nasledniki (sveti Kolumba, Brigita Irska, misijonar Kolumban ...) so s svojo mislijo gotovo pomembno vplivali na pisarje, ki so tristo let kasneje ustvarili osupljive ilustrirane strani Evangelijarja iz Lindisfarna, Knjige iz Kellsa, Ebbovih evangelijev ...

Zdelo se mi je primerno, da se pri ustvarjanju ilustracij za *Confessio*, ki ni bil do sedaj nikoli opremljen z ilustracijami ali iluminiran, zgledujem po srednjeveških rokopisih, tako tistih iz keltskega kot onih iz frankovskega kulturnega okolja.

Patrik Benedičič

ET HAEC EST CONFESSIO MEA
ANTEQUAM MORIAR.

To je moja izpoved, preden umrem.

*Sveti Patrik, apostol Irske, je izjemno priljubljen
svetnik po vsem svetu. Confessio, besedilo,
ki ga je napisal v 5. stoletju, je preživelo stoletja,
se v celoti ohranilo do današnjih dni
in je pristni vir za razumevanje življenja
sv. Patrika in poznoantične krščanske misli.*

ZALOŽBA
DRUŽINA

9 789610 400219

19,90 EUR